

Բ Ի Ի Ր Ա Կ Ն

ԱՌԵԻՏՐԱԿԱՆ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԻՊ. ՏԱՐԻ

15 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1906

ԹԻԻ 3

ԶՈՒԳԱԿՇԻՈՒ

Երկու Վաճառականներու

×

Վաճառականներէ ոմանց յաջողիլն ու յառաջանալը շատերու համար գաղտնիք մ'է: Խնչպէս կարելի է որ, կ'ըսեն, միևնոյն դործով զբաղող և միևնոյն աստիճանի վրայ գործող առևտրականներէն մին բարձր դիրքեր գրաւելու չափ կը յառաջդիմէ, իսկ միւսը ո՛ւր որ է հոն կը մնայ, կամ ետ կ'երթայ ու կը սնանկանայ իսկ:

Այս իրարու ներհակ վիճակներուն լուծումը գտած են ոմանք մէկ վաճառականին ձօխողութիւնը բարոյական պատճառներու, և միւսին յաջողութիւնը գաղտնիքի մը վերագրելով: Բայց ո՛չ այս է ոչ այն: Պատճառը շատ պարզ է:

Պէտք է գիտնալ թէ վաճառականութեան մէջ շատ գործելով յաջողութիւն ձեռք չի բերուիր: Յաջողութիւնը նպաստաւոր պայմաններու մէջ շահաբեր գործեր միայն ընելով կ'ստացուի: Գործի մը մէջ յաջողելու համար պահանջուած առաջին պայմանէն՝ գիտութենէն անմիջապէս յետոյ նկատելի կ'էտք դրամագլուխն է: Առևտրական մը դեռ գործի չձեռնարկած, պէտք է լաւ մը քննէ, կշռէ թէ արդիւնաւոր ըլլալու համար գործին ի՞նչ ծաւալ տալ հարկ է, ու այդ ծաւալին մէջ ձեռնարկը ո՞րքան դրամագլուխի

կը կարօտի, թէ ինք ո՛րքան դրամ կրնայ հայթայթել եւ ո՛րքան օտար դրամով գործելու պիտի հարկադրուի։ Շատ կ'արեւոր է այս նախնական քննութիւնը, որովհետեւ անձնական դրամը եւ վարկը ամէն գործի մէջ իրենց յատուկ զուգաչափ մը ունին, որ կը տարբերի առեւտրական ձեռնարկին բնութեան համեմատ։

Ըսած էինք թէ դրամը առատ է այժմ ու գործողը քիչ։ Ատիկէ չհետեցնենք սակայն թէ ճրի է դրամը։ Անիկա իրեն վարձքն ու շահը ունի, որ գործին վիճակին ու գործողին կարողութեան համեմատ կը տարբերի։

Ձեռնարկուած գործի մը մէջ վարկը դրամագլուխին ու գործին շահաբերութեան հետ ուղիղ համեմատութիւն մը պէտք է ունենայ, առանց որու վարկը առեւտրականին համար փոխանակ օգտակար ըլլալու, զնաոտարք ու վտանգաւոր կ'ըլլայ, զեղծումը կը մտնէ անվրէպ ու գործը ձախողութեան կ'առաջնորդէ։

Երկու խմացական հաւատար կարողութեան տէր առեւտրականներ, մէկը գործին պահանջած դրամագլուխով միւսը աւելի վարկի շնորհիւ գործող, կրնան միեւնոյն աստիճանի վրայ հաւասարապէս գործել։ Ասոնց ընթացքը մակերեւոյթէն դիտող մը գործառնութեանց մէջ զանազանութիւն մը չի տեսներ, բայց ո՛րքան մեծ պիտի գտնէ անոնց հասոյթին տարբերութիւնը, եթէ մօտէն քննէ անոնց ներքին վիճակը։ Մանաւանդ եթէ հնար ըլլայ բաղդատել տարեկան հաշուեկշիւը, ի՛նչ մեծ զանազանութիւն պիտի նշմարէ անոնց արդիւնքին մէջ։ Մէկուն շահուն դէմ, գուցէ նոյնքան զնա տեսնէ միւսին մէջ։

Վարկի կարօտ վաճառականը միշտ իր առեւտուրին մէջ փոքր զոհողութիւններ կ'ընէ։ Ստիպուած է քիչ մը սուղ առնել, քիչ մը ածան ծախել, փոքր ու անկարեւոր թիւեր որոնք տարեկան մեծ գումարի մը կը յանգեն։ Պէտք ունի ծախելու, որովհետեւ անհրաժեշտ վճարումներ պիտի ընէ, ու առանց բարակը նայելու, առանց գնողին վիճակը մօտէն պրպտելու, ապառիկ կուտայ, սնանկութեան կը բռնուի, շուտ կը համաձայնի, վերջապէս յաճախ կը գտնուի այնպիսի պայ-

մաններու մէջ, որոնք աննպաստ արդիւնքներ կ'արտադրեն : Բաղդատենք այն վիճակը ձեռնարկին պահանջած դրամագլուխը ունեցող միւս առեւտրականին հետ եւ կատարեալ հակապատկեր մը պիտի տեսնենք հոն : Անիկա իր ամէն գործառնութեանց մէջ էն աննշան գումարներն իսկ հաշիւի կ'առնէ, շահու յետին բնիոնն անգամ կ'որոնէ : Եւ որովհետեւ հետապնդող մը չունի, կարելի եղածին չափ յարմար ատեն և լաւագոյն դիներով կը ծախէ ու ապահով անձերու հետ միայն կը գործէ :

Տարբեր հանգամանքներու մէջ գործող այս երկու առեւտրականները միեւնոյն աստիճանի վրայ, հաւասար քանակութեամբ կը գործեն, բայց անոնց գործառնութեան արդիւնքը իրարու հետ խոտորնակ կը համեմատի : Մին կը շահի հոն ուր միւսը կը մնասէ եւ այս եղանակաւ գործելու շարունակութիւնը բնականաբար միոյն համար յաջողութիւն, իսկ միւսին համար ծախողութիւն առաջ կը բերէ :

Անհատական ձեռնարկներու համար միայն չէ այսպէս : Միեւնոյն արդիւնքի դանադանութիւնը կը գտնենք ազգերու, երկիրներու տարբեր պայմաններով աշխատութեան մէջ : Նշանաւոր անտեռագէտ Մաքսիմ Քոժալուքի Ռուս եւ Ամերիկացի երկրագործներուն վրայ ուսումնասիրութիւն մը ըրած է, որ պերճախօս օրինակ մ'է առանց դրամագլուխի կամ գործի աննպաստ պայմաններու մէջ ստացուած վարկով գործելուն յոռի արդիւնքին : Տնտեսագէտը եւրոպոյ ցորին մատակարարող այս երկու երկիրներուն հողագործին, մշակութեան, արտածութեան պայմաններուն զուգակշիռը ըրած եւ հետեւցուցած է որ Ռուսիա եւ Ամերիկա՝ բացառիկ տարիներէ զատ ամէն տարի հաւասարապէս միջին հաշուով 200 միլիոն բուտ ցորեն կ'արտածեն : Այս հաւասար քանակութեամբ գործառնութենէն Ռուս մշակը ոչինչ կը շահի, մինչդեռ ամերիկացին իր օրինաւոր շահը կարելի եղածին չափ կը գտնէ միշտ : Երկրագործութեան մէջ յաջողելու համար կարեւոր դրամագլուխի, մեծ թիւով արջառի եւ ուժով մեքենաներու պէտք կայ : Ռուս մշակը չունի այդ դրամագլուխը ու ստիպուած է օտար դրամով գործել : Ռուսիոյ մէջ հո-

դադործին համար վարկի պայմաններ շատ աննպաստ են, 10-12% տոկոս, 9-12 ամիս պայմանաժամ: Գիւղացիին համար կարելի չէ օրին վճարել այդ գրամը, որովհետեւ զայն պիտի յատկացնէ այնպիսի գործերու, որոցմէ մէկ երկու տարուան մէջ չի կրնար վերստանալ ու կ'ստիպուի իր պարտքը վճարելու համար վաշխատուին գիրկը իյնալ, որոնք շատ վարժ են իրենց գրամէն տարեկան 20-30% եւ ա'լ աւելի տոկոս մը հանել, Ռուս գիւղացին այս աննպաստ պայմաններուն մէջ կը հերկէ, կը մշակէ ու ցորեն կ'արտադրէ: Երբ աշունը դայ, իր հունձքին հետ կը համի պարտքին պայմանաժամը, որով հարկադրուած է առանց վայրկեան մը խիստ պատելու, անմիջապէս իր արտադրութիւնը ծախել: Այդ միջոցին ամէն կողմէ հրապարակը կ'ողողուի ցորենով, գինեւորը կ'իջնեն, մշակը չի կրնար տոկալ ու կը ծախէ ինչ գին որ ալ գտնէ, առանց շահու, շատ անգամ միատուր, Իսկ գարնան իր սերմնացուն համար նոյն ցորենը շատ աւելի բարձր գիներով կը գնէ եւ կը վճարէ նոր գտած տոկոսաւոր ստակով:

Բոլորովին տարբեր են ամերիկացի մշակին աշխատութեան պայմանները: Նախ՝ որովհետեւ գրամն առատ ու վարկը աժան է, եւ հողագործը մեծ տարածութեամբ տեղերու վրայ քիմիական ազդերով, նորադոյն մեքենաներով կը գործէ, առատ ու աժան կ'արտադրէ, իր պարտքը վճարելու հոգ չունի, որովհետեւ նպատաւոր պայմաններով կրնայ նորոգել պարտքը: Ցորենը կը հնձէ, կ'ամբարէ: Պէտք չունի իր արտադրութիւնը անմիջապէս ծախելու, կ'սպասէ յարմար ժամանակի ու երբ հրապարակէն կը քաշուի սուսական ցորենը ու գինեւորը կ'սկսին բարձրանալ, այն ատեն մատուցում կ'ընէ ու լաւագոյն գիներով իր վաճառքը ծախելու կը յաջողի:

Ահա մէկ գրադում եւ հաստար քանակութեամբ արտածութիւն, որոնք տարբեր հանքամանքներու մէջ ներհակ արդիւնք մը կուտան: Ռուս գիւղացին հեռի է բարեկեցիկ ըլլալէ, որովհետեւ իր գործերու պայմաններն աննպաստ են, իսկ Ամերիկացի մշակը օրըսօրէ նիւթապէս կը բարդաւաճի, որովհետեւ լաւագոյն պայմաններով կը գործէ:

Ինչպէս կը տեսնուի, ոմանց սոսեւարական յաջողութեան ու այլոց ձախողութեան գլխաւոր պատճառը իրենց գործերու եղանակին հետեւանքն է եւ ոչ գաղտնիք մը:

ՀԱՐՏԱՐԱՐՈՒԵՍ

«Գասարը»ին պատմութիւնը

Ե Ի

Շ Ի Ն Ո Ւ Թ Ե Ա Ն

ԵՂԱՆԱԿԱՆԵՐԸ

×

Բամբակը երբ կը հիւսուի ու կտաւ կ'ըլլայ, քիչ կամ շատ աղտոտ վիճակ մը կ'ունենայ և անոր վրայ սեւ բիծերու արատներ կը դտնուին: Բարեկեցիկ դասը բնականաբար չուզեր այս վիճակին մէջ գործածել գայն: Ուստի գործարանատէրը կը մաքրէ ու կը ձերմկցնէ կտաւը (բասարլամագ):

Բամբակի հիւսուածոները ձերմկցնելու գործողութիւնը՝ որ Անգլիոյ մէջ կարեւոր ու արդիւնաւոր ճարտարութիւն մ'է այժմ, շատ համեստ ծագում մը ունեցած է: Դեռ հարիւր տարի առաջ, Անգլիացիք խոնաւ մարգագետիններու վրայ կը փռէին կտաւները, ինչպէս կ'ընեն հիմա ասիական երկիրներու մէջ, ու հոն արեգական ջերմութեան ազդեցութեամբ կը ձերմկցնէին: Այս գործողութիւնը երկար ժամանակի կարօտ էր ու ամառուան եղանակին մէջ միայն ի գործ կը դրուէր, այնպէս որ Անգլիացիք ստիպուած էին գարնան իրենց կտաւները Հոլանտա զրկել և հոն նոյն գրութեամբ ձերմկցնել տալէ յետոյ՝ աշնան վերջտին ներածել:

Ձերմկցնելու այս դանդաղ ու երկարատեւ գործողութիւնը մեծ արդէր մ'էր բամբակի ճարտարութեան, որ հսկայաքայլ կը յառաջդիմէր: Շատ ու շուտ կարենալ ձերմկցնելու միջոց մը պէտք էր գտնել: Ժամանակին նշանաւոր տարրալոյժները, Հօմ, Շէլլէ, Պերթօլէ, աշխատեցան քիմիա-

կան նիւթով մը ճերմկցնել կտաւները ու յաջողեցան : Ասոնք և անոնց հետեւողները փորձերով դասն և ստուգեցին որ Բլորի, ալբաիցի, սուսի և բոգասի ու ասոնց բազադրութեանց լուծաջուրերովը բամբակէ կտաւները կը մաքրուին ու ձիւնի պէս կը ճերմկին :

Ճարտարութիւնը օգտուեցաւ անոնց աշխատութեան արդիւնքներէն, զանոնք աւելի ճոխացուց, եւ այսօր բոլոր եւրոպիոյ, մանաւանդ Անգլիոյ մէջ ճերմկցնելու գործարաններ կան, որոնք նորանոր ու ինքնուրոյն մէթոտներով կը գործեն :

Բիւրակցի ճարտարութեան քիմիագիտութիւնը (chimie industrielle) բաժնին մէջ իր կարգին պիտի խօսինք այս կարեւոր ճարտարութեան նորագոյն մէթոտներուն ու Ֆորմիլներուն վրայ : Ուստի այժմ անոր էն տարրական եղանակին նկարագրութիւնովը կը բաւականանանք :

Կտաւները ճերմկցնելու համար լուացքներու շարք մը գործողութիւններ կ'ըլլան, որոց համար առատ ու մաքուր ջուր պէտք է : Մասնաւոր գործիքներով ջուրը պարզելէ ու գտելէ յետոյ կը լեցնեն խոշոր կաթսաներու մէջ : Կտաւները նախ քանի մը անգամ խանձող մեքենայ (singeing machine) կոչուած հսկայ գործիքի մը տաք պղնձի տախտակին վրայէն կ'անցընեն, որպէսզի անոր վրայ գտնուած ամենանուրբ թելերն իսկ ջնջուին, ողորկուին : Միւս կողմէ, որպէսզի կըտաւը խանձումէն չփնասուի, թաց գլանի մը շուրջ կը դարձնեն դայն :

Այս գործողութենէն վերջ՝ կտաւը կը դնեն կաթսայի մը մէջ և հոն յաջորդաբար կը լուան, կ'եռացնեն ու կը թըրմեն, այնպէս որ կտաւը ա'լ լողորովին կը մաքրուի : Ապա Washing engine կոչուած մեքենայով մը կրկին կտաւը կը լուան : Այս գործողութեան նպատակն է՝ գործուած պահուն կտաւին առէջներուն մէջ մնացած նրբին բիծերն ու աղտերը ջնջել : Տաք ջուրով լեցուն գործիք մ'է այս, որու տակի ծակերէն դուրս կը հոսի աղտոտ ջուրը : Կտաւը անոր մէջ ոլորապտոյտ գլանի մը շուրջ քսան երեսուն անգամ կը դառնայ, կը փաթթուի, կը քակուի, որով ճեփ ճեր-

մակ կ'ըլլայ: Յետոյ կարգը կուգայ օսլայելու (liming ֆօլա ընել) գործողութեան:

Կտաւը կը դնեն մեծ կաթնայի մը մէջ եւ բարձրէն տեղատարափ կը հոսեցնեն օսլայի լուծաջուրը, այնպէս որ կտաւին ամէն մէկ մասը հաւասարապէս կ'օսլայուի: Այս գործողութենէն վերջ անգամ մ'ալ կը լուան, որպէս ղի կտաւին մանրաթելերուն վրայ կալած օսլային կտորները ելնեն: Այս լուացքէն վերջ կ'սկսին քիմիական աշխատութիւնները:

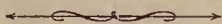
Կտաւը նախ ափս սիւլֆիւրիֆի լուծաջուրով կը լուան, ապա պարզ ջուրով՝ որպէս ղի վրայի ասիւնները ելնեն: Յետոյ եռացող ջուրով կաթնայի մը մէջ սօսալով լաւ մը կը լուան կտաւը, որու կը հետեւի դարձեալ պարզ ջուրի լուացքը: Ի վերջոյ կ'սկսի ձերմակի փոշիներու (ֆօր, ալֆալին ելն.) լուացքը ու վերջին անգամ մ'ալ տաք ջուրով կը լուացուի:

Կտաւին տեսակին ու պահանջուածին համեմատ՝ քիմիական նիւթերով աւս երեք լուացքները պարզ ջուրի լուացքներով կը շրջնուին: Այլ եւս բարբալէս կտաւը բարբալէս ղած, ձերմակած է, ու կը ձեռնարկուի չորցնելու եւ ծալլելու: Զերմկցած կտաւները իրենց տեսակին համեմատ բաց օդին, տաք շոգիի կամ պաղ օդի մեքենաներով կը չորցուին: Այս չորցնող մեքենաներուն մէջ ա'յնպիսիներ կան որոնց դարձգարծիկ անիւները մէկ վայրկեանի մէջ մինչեւ 1800 անգամ կը դառնան ու կտաւի մեծ զանդուածներ 7-8 վայրկեանի մէջ կատարելապէս կը չորցնեն:

Այս աշխատութեան տեւողութիւնն ու եղանակը կը փոխուին նախ ձերմկելիք կտաւին եւ երկրորդ գործարանին համեմատ, որովհետեւ ամէն մէկ գործարանին իրեն յատուկ մէթօտ մը ունի որ իր գաղտնիքն է:

Քասարը կտաւի համար Անգլիոյ Pilsworth գործարանին սիքեֆ Ֆիքսը: յաջողած է նմանիլ անոր: Այս նիւթին նախնապէս պիտի խօսինք մեր ծագումնաբերութեան ժամանակէն: Այժմ տեսնուի թէ այս գործողութիւնները թե

ւածոյ, սակայն մեծաքանակ վաճառքներու համար ի դործ
դրուելնուն՝ դիւրագին են: Մէկ ծրար քաւարը կտաւը,
ինչպէս նաեւ մէկ ծրար մանածը 6 ղրշ. ով կը ճերմկցուին:

ՄԱՆԻՖԱՐՈՒՐԱՅԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ԱՆՈՒՆՆԵՐԸ

×

2. Ամերիքացի կտաւ

Յ. ՍՏԱՄՊՈԼԼՈՒԵԱՆ ԵՒ ԵՂՔ. (նաեւ քաւարը)

Գ. ԷՎՐԷՆԵԱՆ

Դ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՈՐԴԻՔ

Մ. ՔԷԼԵԱ ՕՂԼՈՒ

ԽԱՅՐՄ ՔՕԷՆ (նաեւ քաւարը)

3. Մարմառ (Տիւլպէնո)

Լ. ՍԷՄԵՐՃԵԱՆ ԵՒ Ե. ՏՈՒՏԵԱՆ

Գ. ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՈՐԴԻՔ

Մ. ԷԼԻԿԻԻՋԷԼԵԱՆ

Ե. ՉԱՎՈՒՇՕՂԼՈՒ

Քաւարը

Յ. ԵՒ Ե. ՔԱԲԱՉՕՂԼՈՒ

ՔՈՍԹԱՔԻ ՏԻՄԻԴՐԻԱՏԻՍ

(Այս ցուցակը պիտի շարունակուի)

Լ Ա Ճ Ի Վ Է Ր Տ Տ Ի Մ Ի Հ Ո Ւ Ա Ն Տ Ա Կ Ա Ն

արթու 3000 ծրարի չափ հոլանտական լաճիվէրա
Պոլսոյ վաճառականներէ ոմանց: Այս ապրանք-
ապակին հայթայթիչը Անգլիա, իսկ ծանր տե-
րաւոր, բայց հոլանտաժամանակէ մը ի վերս կը-
ստանալով ամերիկեան տիմիի սպառումը կատեցնել:

ԱՆԳԼԻՈՅ ՊԱՆՔԱՆ

ԵՐԲ ԿԸ ԲԱՐՁՐԱՑՆԷ

Զ Ե Ղ Չ Ի Ս Ա Կ Ը

×

Միջազգային տնտեսական խնդիրներով քիչ չափ հետաքրքրուող առեւտրականներ գիտեն թէ Անգլիոյ Պանքային ղեղչի սակին ելեւէջը մինչեւ աստիճան մը կրնայ Եւրոպիոյ դրամական ու առեւտրական կարեւոր հրապարակներու կայութեան ստուգանիչ մը ըլլալ։ Այդ առեւտրականներուն մէջ գտնուին թերեւս ոմանք, որ չեն գիտեր թէ Պանքան ե՞րբ ղեղչի սակը կը բարձրացնէ, կամ ո՞ր պարագային կ'իջեցնէ։ Ուստի օգտակար սեպեցինք այդ մասին հակիրճ տեղեկութիւն մը տալ։

Անգլիոյ Պանքան պետութեան սեղանաւորն է, անոր պարտքերը կուտայ, պահանջները կը գանձէ, բայց իբր մասնաւոր հաստատութիւն մը, Պետութենէն բոլորովին անկախ կը գործէ, պայմանաւ որ շաբաթը մէկ անգամ իր հաշուեկշիռը հրատարակէ։ Անգլիոյ Պանքան երկու ուրոյն վարչութիւններու բաժնուած է։ Մէկը դրամատոմսեր միայն շրջաբերութեան կը հանէ (Issue department) եւ միւսը՝ բուն Պանքան որ դրամի եւ թուղթերու գործերով կ'զբաղի (Banking department)։ Այս երկու վարչութիւններուն շաբաթական հաշուեկշիռը կը պատրաստուի ամէն չորեքշաբթի երեկոյ ու կը յանձնուի պատկանեալ մարմնոյն, որ կը հրատարակէ Լրնսըն Կագէդի մէջ։

Պանքային դրամատոմսի վարչութիւնը, փոխարէնը առանց հնչուն դրամ ունենալու, 16,800,000 Անգլ. սակիի դրամատոմս միայն շրջաբերութեան հանելու իրաւասութիւն ունի, որու փոխարէնը՝ պետական արժէթուղթերով, մեծ ընկերութիւններու բաժնեթուղթերով եւ առաջնակարգ ա-

աւելարական տուններու մուրհակներով երաշխաւորուած է։ Այս գումարէն անդին, շրջաբերութեան հանած դրամատոմսերու փոխարէնը՝ Պանքան պարտաւոր է հնչուն դրամ ունենալ իւր գանձարանին մէջ։

Պանքային միւս վարչութիւնը զեղչելի թուղթերու սակին համար 1844 էն ի վեր դրութիւն մը որդեգրած է։ Այն հինգշաբթի ցերեկ կը հրատարակէ իր զեղչի սակը։ Եթէ պանքային աւանդ արուած մեծ գումարներ ետ պահանջուին կամ ուրիշ անակնկալ մը պատահի, երկրորդ տնօրէնը իր խորհրդականներով կ'որոշէ հինգշաբթիէ առաջ զեղչի սակը բարձրացնել կամ բնաւ թուղթ չկոտրել, ինչ որ հազուադէպ է։

Պանքային Issue departmentի շրջաբերութեան հանած դրամատոմսերու փոխարէնը երաշխաւորուած ըլլալով, ասոնց քանակը զեղչի սակին վրայ ո՛ր է աղդեցութիւն չընել։ Իսկ միւս վարչութիւնը, Banking department, մեծագումար թուղթեր հրապարակ հանած է ի տեսութեան կամ քիչ օրէն վճարելի։ Ասոնց քանակն է որ ներգործութիւն կ'ընէ զեղչի սակին վրայ եւ կը փոփոխէ դայն։

Պանքան այս թուղթերը օրին վճարելու ապահով եւ Պետութեան ու մասնաւոր անհատներու կողմէ եղած խնդրանքները գոհացնելու կարող ըլլալու համար մասնաւոր օրէնք մը դրած է։ Պանքային Issue departmentը իրենքով ունեցած դրամատոմսերը միւս ճիւղին, Banking department ին կը յանձնէ։ Այս դրամատոմսերը պանքային հնչուն դրամին հետ պահեստի գումար կը կազմեն։ Օրէնք է որ այս պահեստի գումարը պանքային վճարելի թուղթերուն քանակին $\frac{1}{3}$ էն պակաս չըլլայ։ Եթէ այս համեմատութիւնը անցնի եւ պահեստի գումարը քիչնայ, պանքան կ'ստիպուի իր զեղչի սակը բարձրացնել, իսկ հակառակ պարագային կը նուազեցնէ։ Զեղչի սակին բարձրացումը մինչեւ աստիճան մը կը ցուցնէ թէ հրապարակի վրայ դրամի նուազութիւն կայ, վստահութիւնը կը քիչնայ, վարկը կը սեղմուի եւայլն։

Այս է պատճառը որ Անգլիոյ պանքային հրատարակած հաշուեկշիռները Առեւտրական աշխարհի տեսակ մը յուշարարներն են ու առեւտրականները կ'զգուշացնեն յանդուգն գործառնութիւններէ։

Հարստութեան Գիտութիւնը

ԴՐԱՄԱԳԼԽԻՆ ՍԱՀՄԱՆԸ

ԲԻԻՐԱԿՆԻ մեջ Տնտեսագիտութեան բոլոր նիւթերը իրենց մանրամասնութեամբ պիտի ուսումնասիրուին։ Ուսի նախապէս կ'սկսինք ական մեկ ամփոփումը ընել հոս, որ կրնայ օգտակար ըլլալ ունեցիր ցանկ մը ծառայելով եւ այլոց տարրական ծանօթութիւններ տալով։

×

Մարդոց մեծ մասին աշխատութեան գլխաւոր նպատակն է բարեկեցիկ ըլլալ։

Բարեկեցիկ ըլլալ՝ կը նշանակէ գոհացնել իր զանազան պէտքերը։

Մարդիկ ունին անհրաժեշտ կամ անմիջական, օգտակար ու հաճելի շատ մը պէտքեր, զորս գոհացնելու ծառայող ու եւ է բան երբ օգտակար է ու արժեք մը ունի, հարստութիւն կը կոչուի։

Կը հետեւի ուրեմն թէ մարդիկ բարեկեցիկ կրնան ըլլալ հարստութիւնով, զոր ձեռք բերելու համար պէտք է ծանօթանան անոր արտադրութեան, անոր բաշխուելու, օրգանաբերելու եւ սպառուելու օրէնքներուն։ Քաղաքական Տնտեսագիտութիւնը մեզ կը սորվեցնէ այս օրէնքները ու այդ պատճառաւ կը բաժնուի չորս մասերու. —

Ա. Արտադրութիւն

Բ. Բաշխում

Գ. Շրջաբերում

Դ. Սպառում

} Հարստութեանց

Քաղ. Տնտեսագիտութիւնը այս չորս մասերէն առաջ ու-

նի իր նախածանօթութիւնները, — Հարսութեան, Օգտակարութեան, Արժեքի, Գինի, Դրամի, Սեփականութեան վրայ, իսկ իբր վերջաբան ունի ժողովրդոց աճման, Աղքատութեան, Գթութեան, Տնտեսական աղանդներու վրայ տեսութիւններ :

Մ Ա Ս Ն Ա .

ԱՐՏԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՀԱՐՍՏՈՒԹԵԱՆՅ

×

Երկու տեսակ հարստութիւն կայ .

Ա . Բնական .

Բ . Արուեստական :

Բնական հարստութիւնը մեզ տուած է բնութիւնը, ինչպէս հողը, օդը, լոյսը, ջուրը, եւայլն :

Արուեստական հարստութիւնները կ'արտադրեն մարդիկ աշխատութեամբ, իրենց ֆիզիքական և մտային ուժերը դործածելով բնական հարստութեանց վրայ :

Հարստութիւն արտադրելու առաջին ու անհրաժեշտ միջոցն է աշխատութիւնը, որ ընդհանուր անունով արուեստ կամ Բարսարարութիւն կը կոչուի :

Երկու տեսակ աշխատութիւն կայ . —

Ա . Նիւթական աշխատութիւն (դործնական արուեստ) երկաթագործ, կոշիկակար :

Բ . Աննիւթական աշխատութիւն (աղատական արուեստ) դաստիարակ, բժիշկ :

Դ Ր Ա Մ Ա Դ Ն Ո Ւ Ն

×

Աշխատութիւնով հարստութիւն արտադրել կարենալու համար կարօտ ենք անհրաժեշտ օժանդակի մը, Դրամագլուխի :

Դրամագլուխը այլեւայլ ձեւերով կը ներկայանայ : Երկրագործին համար՝ մշակած հողը, մշակութեան դործիքները, արհեստաւորին համար ալ՝ դրամը, — որով իր դործաւորին թողալը եւ ուրիշ ծախքերը կը վճարէ — Դրամագլուխ են :

Դրամագլուխը՝ երկու տեսակ է. —

Ա. Շարժուն:

Բ. Անշարժ:

Դրամը, չըջարեցութեան գործիքները, նախնական նիւթերը Շարժուն՝ խի մշակելի հողերը, արտադրութեան ծառայող շէնքերը, հաղորդակցութեան ուղիները, մեքենաները արհեստական գործիքները՝ անշարժ դրամագլուխներ են: Նմանապէս դրամագլուխ են — արհեստական կարողութիւնները, տաղանդ, հմտութիւն, ճարտարութիւն, որոնք բարոյական դրամագլուխ կը կոչուին:

Պէտք է գիտնալ նախ թէ դրամագլուխը, ինչ ձեւի մէջ ալ ըլլայ, հարստութիւն մ'է ու կը ծառայէ ուրիշ հարստութիւններ արտադրելու. երկրորդ՝ թէ աշխատութիւնը առանց դրամագլխի բան մը չի կրնար արտադրել, ոչ ալ դրամագլուխը՝ առանց աշխատութեան:

ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒՅԻ ԿԱՄ ԽՆԱՅՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս որ առանց աշխատութեան հարստութիւն չարտադրուիր, նոյնպէս առանց խնայութեան դրամագլուխ չի կազմուիր:

Մեր արտադրութեան մէկ մասը պահելով ու շատ անգամ մեր հաճելի ու օգտակար պէտքերուն մէկ մասէն զըրկուելով, կարելի է խնայութիւններ ընել: Եւ որովհետեւ այդ խնայութիւնը ընելու համար բարոյական ճիգ մը պէտք է, այդ պատճառաւ անով կազմուած դրամագլուխին ծագումը բարոյական ու յարգելի նկատուած է: Մարդ մը ա՛յնքան աւելի իմաստուն ու հարուստ, երկիր մը ա՛յնքան աւելի հզօր ու քաղաքակրթեալ է, ո՛րքան աւելի սովորած ու տիրացած է այս բարոյական առաքինութեան ու զօրութեան:

Սակայն չը կարծուի թէ դրամ չծախսելով, ծախքերէ զգուշանալով եղած խնայութիւնները միայն դրամագլուխ կը կազմեն: Արհեստի մը համար կամ հողի մը վրայ կատարուած բարեփոխումները, մեր արհեստական կարողութիւնները մշակելու համար ջանքեր և նոյն խի արգիւնաբեր տղայ մը մեծցնելու համար եղած զոհողութիւններ դրամագլուխի կազմութիւն են:

ԱՌԵՒՏՐ • ԻՐԱԴԱՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

ՈՐ ԳՈՐԾԵՐԸ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿԸ ՆԿԱՏՈՒԻՆ

×

Նախորդ յօդուածով՝ վաճառական նկատուելու պայմանը միայն մուրհակով գործառնութիւններ չըլլալը ապացուցանելու համար, Առետոր, Օրինագրքին յաւելուածին 28-րորդ յօդուածին մէջ թուարկուած առետոր, գործառնութիւնները ցոյց տուած էինք: Ասոնց մասին հարկ կը տեսնենք տալ ինչ ինչ բացատրութիւններ, որոնցմով աւելի կատարեալ դադարաւ մը կը կազմուի առետարականին ու անոր գործառնութեանց բնութեան վրայ:

Յիշեալ յօդուածին առաջին կէտը սա է.

«Նիւթ մը նախնական վիճակին մէջ կամ գործուելէ յետոյ ծախել կամ վարձու տալ»:

Ուրեմն՝ կօշկակարը եթէ իր չափը առած կօշիկին համար կաշի եւայլն գնէ ու շինելէ յետոյ ծախէ, կամ գծագրիչ մը իր նկարելիք պատկերին համար լաթ ու ներկ գնէ ու ծախէ, միթէ առետարական գործառնութիւն մը բրած պիտի ըլլա՞ն: Ո՛չ, կամ աւելի ճիշտը պարագաներէն կախում ունի: Այդ գործառնութիւնը առետարական չէ, որովհետեւ կօշկակարը շահ մը ընելու գիտումով չի գնել կաշի եւայլն, այլ իր արհեստը ի գործ գնելու, իրեն ապրուպրուած կօշիկը շինելու անհրաժեշտ նախանիւթը գնած է: Կօշկակար մը ապսպրանք չառած, եթէ երթայ նախապէս կաշի, լաւթիք եւայլն գնելով խանութը գնէ ու ապա իրեն ապսպրանք եղածին պէս կամ առանց ապսպրանքի կարէ, շինէ, ու հատ հատ կամ մեծաքանակ ծախէ, այս պարագային առետոր, գործառնութիւն ըրած կ'ըլլայ, որովհետեւ այդ նախանիւթերը գնած պահուն իսկ՝ անոնցմէ շահ մը արտադրելու նպատակը ունի:

Նոյնպէս նկարիչին, գծագրիչին համար: Մեծարժէք

նկար մը պատրաստելով ծախելու համար գծագրիչին գնած
ներկն ու լաթը առեւտրական գործառնութիւն չէ, որով-
հետեւ այդ նկարին դրամ վճարողը՝ նկարին համար գործած-
ուած լաթն ու ներկը հաշուի չառնելու, այլ նկարիչին ար-
ուեստն ու տաղանդը կը փոխարինէ։ Սակայն նկարներ չի-
նող ու ածան ածան ծախող նկարչի մը գնած մեծաքանակ
թուղթը, ներկը եւն առեւտրական գործողութիւն են, որով-
հետեւ ածան ու քիչ շահով ծախուած նկարներու արժէքին մէջ
արհեստէն աւելի ներկը, թուղթը հաշուի կ'առնուին։

Արհեստներու մասին օրինական տրամադրութիւնը
սա է. —

Ամէլ էշեաեա թապի օլուր իսէ՝ մուամէլաթը թիւճարի-
յէտէն, էշեա՝ էրպապը սէնտաթըն իպրազ իաիճէկի հիւնէր
ու մարիֆէթ է վասըթա օլուր իսէ՝ մուամէլաթը ատիյէտէն
մասուտ տըր։

* * Առեւտր. Օրինագրքին յաւելուածին 28րդ. յօդուածին
Ա. կէտին մէջ անշուշտ ուշադրութիւն գրաւեց « վարձու
փալ » բառը։ Ինչպէս կը տեսնուի, նիւթերու ո՛չ միայն
առուծախը, այլ նաեւ շահ մը արտագրելու դի-
տումով գանոնք գնել ու վարձու տալն ալ առեւտր. գոր-
ծառնութիւն մ'է։

Երբ անձ մը ձիւր կամ կառքեր գնէ, գանոնք վարձու
տալով շահ մը արտագրելու համար, այս գործը ըստ օրինի
առեւտրական կը նկատուի։ Նոյնպէս եթէ արհեստներ գնենք
ծախելու կամ գանոնք տօնավաճառի մը մէջ վարձու տալու
համար, այս գործն ալ առեւտրական է։

Բայց եթէ խանութ մը կամ շէնք մը գնենք ու վարձու
տանք, այս գործն ալ առեւտրական կը համարուի⁹։ Ոչ։
Որովհետեւ պէտք է գիտնալ թէ անշարժ նիւթերը առեւտր-
ական գործառնութեանց առարկայ չեն կրնար ըլլալ։ Առեւ-
տուրի մէջ վաճառք, նիւթ եւայլն ըսելով միշտ պէտք է
շարժուն նիւթերը հասկնալ։ Հետեւաբար տուն մը գնելն
ու շահով ծախելը առեւտրական գործ չէ։ Բայց եթէ
տուն մը գնենք, դայն փլցնելու եւ անոր ատաղձները ծա-
խելով շահ մը հանելու նպատակաւ, այս գործը առեւտրա-
կան կը համարուի, որովհետեւ տունը անշարժ, իսկ դայն
կազմող ատաղձները շարժուն նիւթեր են։

28րդ յօդուածին Բ. կէտը սա է. —

Ամէն տեսակ վաճառք եւ ուսես գնել ու ծախել:

Ուտեստ կը նշանակէ *denrée* էրզաք եւ կը գործածուի գլխաւորաբար մարդոց ու անասուններու սնունդին յատուկ նիւթերու համար, որք գործածուելով կ'սպառին, ինչ. ցորեն, յարդ, իւղ, գինի եւլն: Իսկ վաճառք (*marchandise* էշեա) կը նշանակէ այն ամէն նիւթերը որք կը ծախուին, կը գնուին եւ գործածուելով չեն սպառիր, ինչպէս կտաւ, հագուստ, արջառ եւլն.:

Գ. կէտ. — Շահու համար գործարան բանալ:

Գործարան բանալ կը նշանակէ մեքենայով կամ առանց մեքենայի գործաւորներ աշխատցնելով, նախնական նիւթ մը գործել ու շահ հանել: Գործարան մը կարելի է բանեցնել երկու կերպով. —

Ա. Գործարանին տէրը ինք կը գնէ նախանիւթը ու զայն գործելով կը ծախէ:

Բ. Նախանիւթը ուրիշը կուտայ եւ գործարանին տէրը իր գործաւորներով ու մեքենաներով կը գործէ զայն ու վարձք մը կ'առնէ:

Այս երկու կերպերն ալ առեւտրական ձեռնարկներ են:

Ա. կերպը առեւտրական է, որովհետեւ, ինչպէս Ա. կէտին մէջ տեսանք, նիւթ մը գնել ու շահ մը արտադրելու համար զայն գործել ու ծախելը առեւտրական գործ է:

Բ. կերպը առեւտրական է, որովհետեւ գործարանը կազմող շարժուն նիւթեր ու մեքենաները գնել, պատրաստել, գործաւորներ բռնելով աշխատցնել ու անոնց արտադրած գործէն շահ մը հանել նմանապէս առեւտրական ձեռնարկ մ'է:

* * Եթէ երկրագործ մը գործարան բանայ ու իր հողին արտադրութիւնն հոն գործելով ծախէ, այս գործողութիւնն ըստ օրինի առեւտրական կը նկատուի՞ թէ ոչ:

Նախ հարկ է գիտնալ թէ «Երկրագործին իր հողին բերքը ծախելը առեւտր. գործ չէ, որովհետեւ հողէն արտադրել, ծովէն որսալ, գնել չի նշանակեր»: Եթէ երկրագործին բերքը այն տեսակ արտադրութիւն մ'է որ առանց գործուելու չի ծախուիր, օրինակի համար երբ մէկը շատ մը ձիթեխիներ ունի ու չի կրնար անոնց պատուը ծախել, որով ստիպուած է անոնց ձէթն հանել ու ծախել, այս գործը առեւտրական չէ, պարզ է: Այդ աշխատութիւնը երկրագործութեան լրացուցիչ մէկ մասը կը նկատուի: Իսկ եթէ երկրագործ

ծին բերքը այն տեսակ արտադրութիւն մ'է որու մշակումին դիտումն իսկ ճարտարային է, օրինակի համար բանջարի մշակումը, որմէ շաքար միայն կը շինուի, այս նպատակաւ երկրադործին բացած գործարանը առեւտրական ձեռնարկ կը համարուի:

Սակայն իրաւարանք այս մասին տարակարծիք են՝ ոմանք կը պնդեն թէ երկրադործին իր հողէն արտադրած մէկ բերքին վրայ դործելով ծախելը ոչ մէկ պարագայի մէջ առեւտրական դործ չէ:

Առեւտրական Հաշիւներ

Մեր վաճառատան բաքօնը յանձնարարեց մեզի որ անցեալ տարուընէ մնացած երեք տեսակ բրդեղէն վաճառքներ՝ մին 821 մէթր 6 շրջ. նոց, միւսը 1642 մէթր $4\frac{1}{2}$ շրջ. նոց և երրորդը 1054 մէթր 5 շրջ. նոց, մինչեւ 20 % պակասով ծախենք ու ձեռքէ հանենք: Այդ վաճառքները յոյց առինք յաճախորդի մը որ իրարու վրայ $4\frac{3}{4}$ շրջ. տուաւ, պայմանաւ որ այս բառքին վրայ գոնէ 1000 մէթր ալ սովորաբար $5\frac{1}{2}$ շրջ. ի ծախուած մէկ վաճառքէն աւելցնենք:

Այս սակարկութիւնը մեզի նպաստաւոր է թէ ոչ, եթէ ընդունինք, ի՞նչ կը շահինք կամ ո՞րչափ կը կորսնցնենք:

* * * Լռածելու համար այս խնդիրը՝ նախ ուղղակի յարակցութեան կանոնով հասկնանք թէ մեր երեք տեսակ վաճառքին մէթրին դինը իրարու վրայ քանի՞ կուգայ եւ ապա անկէ 20 % գեղջեղով տեսնենք թէ մէթրը մինչեւ քանի՞ կ'ընանք տայ:

$$1. \quad \text{մէթր. } 821 \times 6 \text{ շրջ.} = 4926$$

$$2. \quad \text{» } 1642 \times 4\frac{1}{2} \text{ »} = 7389$$

$$3. \quad \text{» } 1054 \times 5 \text{ »} = 5270$$

$$3517$$

$$47585:3517=5 \text{ շրջ.}$$

Կը տեսնենք թէ երեք տեսակ վաճառքին գինները իրարու վրայ մէթրօն 5 շրջ. ի կուգայ, ուրկէ 20 % գեղջեղով կը մնայ $4\frac{1}{2}$ շրջ.:

Արդ, եթէ 3517 մէթր $4\frac{1}{2}$ շրջ. են տրուելիք վաճառքը $4\frac{3}{4}$ են ծախենք, 2637 $\frac{3}{4}$ շրջ. պիտի շահինք, մինչդեռ 1000 մէթր 5 $\frac{1}{2}$ շրջ. նոց վաճառքը $4\frac{3}{4}$ ի տալով 750 շրջ. միայն պիտի կորսնցնենք. բոնի է որ մեզի շահ կը մնայ 1887 $\frac{3}{4}$ շրջ.:

Ուստի, յաճախորդին առաջարկը մեզի աննպաստ չէ:

ԴԱՍԸՆԹԱՅԻ

Գերման Առեւտրական Լեզուի

Ա. Մ. Մ. Մ.

Ա. ՀԱՏՈՒԱԾ

ԴԱՍ 5.

e. Ե.

է է

e. i. — Այս երկու գիրերը իբարու քով ԱՅ ձայնը կը հանեն

e. i. ei. Եi. ein. nein. mein. dein. rein. in. im.

է է այ այ այն նայն մայն դայն ապայն էն էս

un. und. rund. en. em. mann. en. end. der.

ան անդ անդ էն էմ ման էն էնդ դեր

oder. Order. ei. ein. eine. meine. reine.

օրդեր Օրդեր այ այն այնէ մայնէ րայնէ

ԴԱՍ 6.

s. ֆ. Շ.

ս ֆ Ս

 Գերմաներէնի մէջ (s)ը երկու ձեւով կը գրեն։ Երկաւրը (ֆ) կը գործածուի բառերուն սկիզբն ու մէջը, իսկ միւսը (ճ) բառերուն վերջը։

s. ֆ. Շ. es. des. das. ei. sei. fein. un. uns.

ս ֆ Ս էն դէն դասն այ ապայն ան անս

er. der. des. um. sum. uns. und. das. des.

էր դեր դէն ամ սամ անս անդ դասն դէն

ein. eine. eines. fein. feine. feines. deines.

այն այնէ այնէն այն ֆայնէ ֆայնէն դայնէն

ԴԱՍ Դ .

i. Յ.

է Ի

i. e. ie.

է է է

 Նախորդ դասէն սովորեցանք որ ei ԱՅ ձայնը կը հանեն, բայց ie Ի ձայնը կը հանեն :

ie.	die.	nie.	sie.	dein.	die.	sein.	sie.	
է	դէ	նէ	սէ	դայն	դէ	սայն	սէ	
nein.	nie.	um.	un.	nur.	nie.	sie.	find.	an.
նայն	նէ	սմ	սն	նր	նէ	սէ	ֆինդ	ան
mann.	den.	dem.	der.	oder.	Order.	es.	des.	
ման	դեն	դեմ	դեր	օդեր	Օրդեր	էս	դէս	
	deines.	um.	sum.	Summe.	Sie.			
	դայնէն	սմ	սսմ	Սսմէ	Սէ			

ԴԱՍ Ե .

g. G.

ի Կ

 Գերմաներէնի մէջ գոյականները, հասարակ թէ յատկ, գլխագրով կ'սկսին :

g.	G.	ge.	gen.	gegen.	ei.	gen.	eigen.	er.	gern.
ի	Կ	գէ	գեն	գէն	այ	գեն	այգէն	էր	գէրն
Garn.	ein.	es.	eines.	un.	uns.	unser.	das.		
Կարն	այն	էս	այնէն	սն	սնս	սնսեր	դաս		
des.	dessen.	gegen.	eigen.	mir.	nur.	dir.	der.		
դէս	դէսնէն	գէնգէն	այգէն	միր	նր	դիր	դեր		
ei.	drei.	eins.	Garn.	gern.	un.	ungern.	eigen.		
այ	դրայ	այնս	Կարն	գէրն	սն	սնգէրն	այգէն		
	uns.	unser.	des.	dessen.					
	սնս	սնսեր	դէս	դէսնէն					

ԱՌԵԻՏՐԱԿԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ

ԹՂԹԱԿՅՈՒԹԻՒՆԸ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀՈԳԻՆ Է

Վաճառականները միշտ պէտք ունին թղթակցելու իրենց առեւտրական յարաբերութիւնները ընդարձակելու եւ իրենց կապակցութիւնները ամրապնդելու համար: Շահադիտութիւններ, գնումներ, վաճառումներ յաճախ նամակներու միջոցաւ կը կատարուին: Ուրեմն թղթակցութիւնը վաճառականութեան հոգին է, եւ էտպէս կ'ազդէ վաճառատան մը գործերուն բարգաւաճմանը վրայ: Միւս կողմէ, — որովհետեւ մարդիկ իրենց լեզուէն եւ իրենց արտաքին երեւոյթէն կը դատուին —, վաճառականութեան մէջ յաճախ առեւտրական նամակներն են որ վաճառականին վրայ լաւ կամ գէշ դադափար մը կ'ազմել կուտան: Արդարեւ ուշադիր դիտողութիւնով մը, կարելի է գնահատել կարգապահութիւնը որ կը տիրէ վաճառականի մը գործերուն մէջ, ինչպէս որ զանցառութիւնը եւ անկանոնութիւնը յայտնի կ'ըլլան վաճառականի մը թղթակցելու եղանակէն: Ուրեմն, որքան հոգ տարուի այս կարեւոր ճիւղին, կ'արժէ, որովհետեւ անկառաւարտ ազդեցութիւն մը ի գործ կը դնէ վաճառատան մը գործերուն վրայ: Բայց պիտի ըսէք որ առեւտրական նամակները, իւրաքանչիւր վաճառատան յատուկ ըլլալով, եւ միշտ գոյն ու երեւոյթ փոխելով, չեն կրնար մէթոտի եւ ընդհանուր սկզբունքներու համակերպիլ: Արդարեւ իւրաքանչիւր վաճառատան նամակները, անշատաբար առնելով, իւրաւ հետ ո՛րեւէ նմանութիւն ունենալ չեն թուիր: Բայց երբ ընդհանուր տեսակէտով մը քննենք ու վերլուծենք զանոնք, պիտի տեսնուի որ առնչութիւն մը կայ անոնց մի-

ջեւ ու կարելի է դատարարել զանոնք ընդհանուր բաժանումներով :

Այսպէս, յանձնակատարը, վաճառականը, պանքէռը, նաւայարդարը կամ գործարանատէրը հաւասարապէս պէտք չունին միթէ գործի վերաբերեալ յանձնարարութիւններ ընելու, ծառայութիւններ տրամադրելու, սա կամ նա վաճառականին կարողութեան վրայ տեղեկութիւններ առնելու, եւայլն եւայլն : Ուրեմն, գրէթէ ամէն դատարարի վաճառականներուն պէտքերը նոյն են, թէեւ իրենց գործառնութիւններուն տեսակը կը տարբերի : Այս պատճառաւ մենք քանի մը գլխաւոր մասերու բաժնած ենք մեր առեւտրական նամակագրութեան այս դասընթացքը, որոնց վրայ առանձին պիտի խօսինք :

Գնման կամ Վաճառման Հրամաններ

ԱՊՐԱՆՔԻ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ԵՒ
ՀԱՎԱՀՐԱՄԱՆ

Երբ մէկը ապրանք կ'ուզէ վաճառականէ մը, կամ յանձնարարութիւն մը կուտայ գործարանատէրի մը եւ կամ գընման հրաման մը կ'ընէ իր յանձնակատարին, պէտք է խնամքով նշանակէ քանակութիւնը, տեսակը եւ գինը, առանց ամենաւրոքը մանրամասնութիւն մը զանց ընելու, որպէսզի առաջողը կարենայ անթերի կերպով գործադրել եղած խնդրանքը : Պէտք է նաեւ յիշել որ եթէ սխալ մը պատահի, այս նամակին գիմում պիտի ըլլայ եւ ըստ այնմ պիտի որոշուի թէ պայմանագիր կողմերէն ո՞վ պէտք է տուժէ այդ սխալին հետեւանքները : Մասնաւորապէս այն առեւտրական տուններուն համար, որոնց գործելու եղանակը ծանօթ չէ մեզ, պէտք է բազմաթիւ մանրամասնութիւններ տանք մեր

ուղած վաճառքին նկատմամբ, որպէսզի սխալ հասկացողութիւններու կամ ցաւալի թիւրիմացութիւններու տեղի չտրուի: Յայտնի է որ երբ վաճառք մը փոխադրութիւնն ստանձնող միջնորդին յանձնուի, այլ եւս՝ անոր պատահած կորուստը կամ վնասը գնողին կը պատկանի: Ուստի պէտք է ըստ այնմ նշանակել բեռնադիրին (1), քօնէսըմանին (2) կամ շաւղ — բաւղիին (3) մէջ գրուելիք պայմանները:

Ապրանքի խնդրանքը կը համապատասխանէ վաճառումին, որ առեւտրական ամէնէն կարեւոր դործն է: Արդ, այն որ յանձնարարութիւն մը կ'ստանայ, պարտաւոր է ճշտիւ գործադրել զայն, ապա թէ ոչ պատասխանատու կ'ըլլայ: Ուստի նամակագիրը պէտք է որ յստակօրէն բացատրէ իր միտքը, որուն շնորհիւ ո՛ր եւ է վնասի չենթարկուիր: Այդ նամակին ուժով կրնայ ապրանքը ետ դարձնել իր ուղածին պէս պատրաստուած չըլլալուն համար:

×

Նիւթերու առատութեան պատճառաւ, դնման և վաճառման հրամաններու չորս լեզուաւ նմոյշները յաջորդ թիւով պիտի հրատարակենք:

(1) Բեռնագիրը թուղթ մըն է, ուր կը նշանակուին փոխադրութեան պայմանները, ապրանքին տեսակը, կշիռը, խաւով, փոխադրութեան վարձքըն ու պայմանաժամը, յապաղումի ատեն վճարուելիք տուգանքը, կառապանին անունն ու բնակարանը եւ վերջապէս ապրանքը ստացողին հասցէն: Բեռնագիրը, զոր կ'ստորագրէ առաքողը, կ'ըլլայ հրամանի, կամ որոշեալ անուան եւ կամ կրողին:

(2) Քօնէսըմանը այն է ծովային փոխադրութեանց համար ինչ որ է բեռնագիրը ցամաքային փոխադրութեանց համար: Քօնէսըման ալ հրամանի կամ կրողին կ'ըլլայ եւ առնուազն չորս օրինակ կը պատրաստուի, մէկը բեռնողին համար, միւսը ստացողին, երրորդը նաւապետին եւ չորրորդը նաւատէրին համար:

(3) Շաւղ — բաւղի կ'ըսուի նաւ մը վարձելու կամ ապրանքներ բեռնելու պայմանագրին: Ատենօք այս պայմանագիրները կը գրուէին մագաղանի վրայ, զոր երկու մասի կը բաժնէին: Մէկը բեռնողին եւ միւսը նաւատէրին քով կը մնար եւ երբ ապրանքը իր որոշեալ տեղը ժամանէր, այս երկու մասերը իրարու կը միացնէին, պայմանագրին վաւերականութիւնը ստուգելու համար:

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀԱՇՈՒԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Ն Ո Ր Մ Է Թ Ո Տ

Կրկնատումարի արդիւնքը

Պարզ տումարի հաշիւներով ձեռք բերուած

×

ՊԱՐԶ ՏՈՒՄԱՐ

7. — Պարզ տումարի դրութեան գլխաւոր յատկանիշերն են ապառիկ գործառնութիւնները միայն անցընել օրհաշիւ, եւ իբր հաշուակալական լեզու գործածել միայն պարսի և պահանջե բառերը: Այս դրութիւնը անկատար տեղեկութիւններ միայն կուտայ եւ ֆոնդրոլ չունի:

ԿՐԿՆԱԿ ՏՈՒՄԱՐ

8. — Կրկնակ տումարի դրութեամբ, բոլոր հաշիւները, թէ՛ ապառիկ եւ թէ կանխիկ, Օրհաշուի մէջ կ'անցնին երկու անգամ, մէջ մը պարսիին և մէջ մը պահանջեին կողմը, ֆոնդրոլի համար, որովհետեւ այս կերպով իրարու հաւասար կուդան ստացուած եւ տրուած գումարները, և եթէ հաւասար չգան, ըսել է որ սխալ մը կայ գործուած: Կարելի բան չէ որ դիրար հակակշռող երկու յողեւածներուն մէջ ալ ճիշտ միևնոյն սխալը գործուի և այսպէս մէջտեղ չելնէ իրական սխալը:

ԱՄԵՆ ԳՐՈՒԹԻՒՆ ԳԻՏՆԱԼՈՒ Է

9. — Անհրաժեշտ է, լաւ հաշուակալ մը ըլլալու համար, տումարական բոլոր դրութիւնները գիտնալ: — Ամենեւին, վասն զի այս բոլոր դրութիւններն ու մէթոտները անփոփոխ սկզբունքներու տարբեր կիրառութիւններն են միայն: Ան որ այս սկզբունքները գիտէ, կրնայ առանց դժուարութեան դասել բոլոր կիրառութիւնները, որոնք ընդհանրապէս Օրհաշիւին մէջ գործառնութեանց արձանագրութեան եղանակովը միայն կը տարբերին իրարմէ: Մենք այս սկզբունքները քոյց պիտի տանք եւ պիտի կիրարկենք գործնական եղանակով մը: Յետոյ պիտի հաստատենք որ միևնոյն կանոնները, թեթեւ փոփոխութիւններով, կրնան գործածուիլ հաշուակալութեան ամէն տեսակի համար, — սեղանաւորական, երկրագործական, արհեստական և ճարտարարուեստական:

ՀԱՇԻՒՆԵՐՈՒ ԾԱՆՕԹՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ

Ի՞նչ կը հասկցուի հաշիւ եւ հաշիւներու
կազմակերպութիւնն ըսելով

ՀԱՇԻՒՆԵՐՈՒ ԳՐԱՐԸ

10. — Վաճառականութիւնը բաղմամբիւ եւ այլազան գործառնութիւններու ծնունդ կուտայ: Եթէ այս գործառնութիւնները արձանագրուին խառն ի խառն, առանց կարգի, առանց որոշողութեան, գրէթէ անկարելի կ'ըլլայ անձի մը հետ կամ առարկայի մը վերաբերեալ գործողութեանց շարունակութիւնը դիտնալ: Նաեւ շահն ու վնասն ալ չի գիացուիր: Ուրեմն անհրաժեշտ է կարգ մը դնել այս գրուածներուն մէջ, խումբերու կամ դասակարգերու բաժնելով՝ որոնց կ'ըսուի հաշիւ: Օրէնքը կը պահանջէ որ անձի մը կամ առարկայի մը վերաբերեալ բոլոր գործողութիւնները միացուին արձանագրութեան մէջ: Ուրեմն հաշիւ բառը պէտք է նկատուի գործողութեանց դասակարգութեան հոմանիշը: Ասոր համար է որ հաշիւ բառին ընդհանուր կերպով սա սահմանը կուտանք. — Միեւնոյն առարկայի վերաբերեալ գործառնութեանց շարունակութիւնը: Այս իմաստով է որ կ'ըսուի այսինչին հաշիւը, այսինքն «այսինչի մը հետ կատարուած գործողութեանց շարունակութիւնը» եւ կամ թէ Սնտուկին հաշիւը, այսինքն «Սնտուկին վերաբերեալ գործողութեանց շարունակութիւնը»: Ուրեմն հաշիւը կատարուած գործառնութիւններուն մէկ ամփոփումն է, որ տոմարակալի մը կը կարօտի կանոնաւորապէս բռնուելու համար: Երբեմն ալ հաշիւը վիճակի մը կացութեան մը ամփոփումն է, այսինքն մասնաւոր հաշիւներու կազմաւորութիւնը, ուրկէ արդիւնք մը առաջ կուգայ: Այսպէս կ'ըսուի վաճառքեան մը, տեսնութեան մը հաշիւը քալ: Հոս բարոյական գործողութիւն մը կայ, որ իմացականութեան շնորհիւ կը կազմաւորուի և կը շղթայուի: Ասիկա հաշուակալին աշխատութիւնն է: Այս երկու ըմբռնումները մէկ սահմանի մէջ ամփոփելով, կրնանք ըսել որ հաշիւը գործառնութեանց ամփոփումը կամ կացութեան մը հայելին է: Երկու պարագային մէջ ալ գործողութեանց արձանագրութիւն կայ մասնաւոր դասակարգերու բաժնուած: Հաշիւ բառին նշանակութիւնը դիտնալով, կը մնայ քննել թէ ի՞նչ կը հասկցուի հաշիւներու կազմակերպութիւնն ըսելով: Կազմակերպելը ընդհանրապէս կը նշանակէ բաղադրել, շղթայել, որով նախապէս անջատ մասերը իրարու հետ կը միացուին և կը կազմեն ամբողջութիւն մը, որուն շնորհիւ առանց դժուարութեան և ամէն ժամանակ կը հասկցուի առեւտրական գործերու արդիւնքը և մանրամասն վիճակը: Այսպէս կացութեան հաշիւներուն ամբողջութեան հաշուակալութիւնն կ'ըսուի:

Դ Ե Ղ Ա Ր Ա Ն

Խաչիկ Ֆէսնեան

ՄԱՀՄԱՌԻՑ ՓԱՇՅԱ ՊԱՇԻ

Թիւ 261 -- Պողաչանիին դէմ -- Թիւ 231

ԴԵՂԱՐՈՒ ԹԱՐՄՈՒԹԻՒՆ

ԴԵՂԱՐՈՒ ԺԵՏԱՊԱՀ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ

Գիներու Հափաւորութիւն

ՈՒՂԱՄԻՏ ԳՈՐԾՈՒՆԵՌՈՒԹԻՒՆ

Մ Թ Ե Ր Ա Ն Ո Յ

Ձ Կ Ա Ն Ի Ի Ղ Ի

Նորվեկիոյ հանրաժանօր

Բէթէր. Մօլլէր գործարանին

Դ Ե Ղ Ա Ր Ա Ն

Խաչիկ Ֆէսնեան

ԳԻՇԵՐԱՅԻՆ ՍՊԱՍ

1—50

Կը լսենք թէ

Մանչեսթրի Հայ վանառականներէն Տիար Սարգիս Գուլումնեան Օրօգի Պաֆի հետ առեւտրական Լիմիտըս ընկերութիւն մը կազմած է 200,000 անգլ. ոսկի դրամազլխով, որուն 150,000ը Տիար Գուլումնեանի է 50,000ը Օրօգի Պաֆի կը վերաբերի: Այս առեւտրական ընկերութիւնը պիտի գործէ Թուրքիոյ մէկ բանի վանառաւան քաղաքներուն մէջ:

* * * Պանք Տը Սալօնի 2 միլիոն Ֆրանք պիտի աւելցնէ իր դրամազլխին վրայ, 500 Ֆրանկնոց 4000 բաժնեթուղք հրապարակ հանելով:

Այս դեղարանին մէջ, որ Պատ. Հասարակութեան չերմք ընդունելութեանը արժանացած է իր ուղղամիտ գործունէութեամբ եւ արուեստին խղճամիտ գործադրութեամբ, ամէն տեսակ դիւրութիւններ կ'ընծայուին յաճախողները կատարելապէս զոհացնելու համար: Իր ծախած ձկան իւղը, զոր յատկապէս բերել կուտայ Նորվեկիոյ հանրաժանօր Բէթէր — Մօլլէր գործարանէն, կը բուժէ կուրծքի եւ մորեթի հիւանդութիւնները, «+»-Բէթէր, «Երեւան», ու ծախափութիւնը, Նիհարութիւնը, եւ այլն:

Օ ԲՈՕԿՈՒՆ

Մեքենական Գործատուն. լուացի, արդուկ, ֆոլա
97. ԲՆԲՍ. ՏԷՕՐԹ ԵՕԼ ԱՂՋԸ ԴՈՒՄՊԱՐԱՆԸ ԵՕԴՈՒՇ 97.

Օ ԲՈՕԿՈՒՆ Գործատունը պատիւ ունի արգոյ հասարա-
կութեան ծանուցանելու, թէ կ'ստանձնէ ամէն տեսակ ճեր-
մակեղէնի լուացք, արդուկ եւ քօլա, նշանաբան ունենալով՝

Մ Ա Ք Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ա Ր Ա Գ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Ճ Շ Տ Ա Պ Ա Հ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

1—2

ՃԻՎԱՆ Ա. ԵԱԳՈՒՊԵԱՆ

46 ՄԷՐՃԱՆ ՓՈՂՈՅ 46

Յիշեալ վաճառատան մէջ, բացի կաշեղէնէ, կը գտնուին
կօշկակարի վերաբերեալ ամէն տեսակ ապրանք եւ ընտիր
գործիքներ, խիստ յարմար գիներով։ 1

Գր. Հ. Գալուստեան

ԳԵԹՍԵՄԱՆԻ

Կրօնական բանաստեղծութիւններ

Բարոյական-Բանաստեղծական ընթերցումի համար Գե-
ղեցիկ հատորիկ մը. Յ. Մատթէոսեան մաքուր ու ճաշակա-
ւոր տպագրութեամբ.

Գին 6 Ղրուշ

Փափաքով կրնան դիմել՝

Կ. Պոլիս. Յ. Մատթէոսեան տպարանը եւ Պալենց գրա-
տունը, նաեւ ՏՄՐՍՈՆ (Գոլէճ) հեղինակին քով։

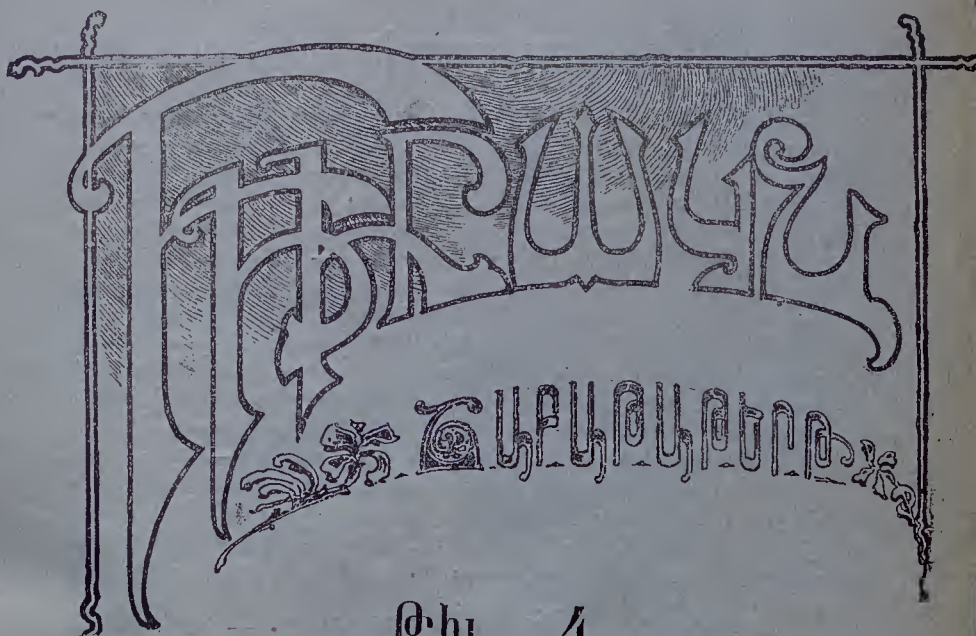
Հինգ օրինակէ աւելի գնողներու մասնաւոր զեղչ։ 4

Պաշտօն կ'ուզուի

Առեւտրական հրապարակի վրայ երկար ատենէ ի վեր
իւր հմտութեամբ ծանօթ անձնաւորութիւն մը կը փափաքի
թղթակցութեան, հաշուակալութեան կամ արկղակալութեան
պաշտօն մը ստանձնել վաճառատան մը կամ գրամատան մը
մէջ։ Առաջնակարգ երաշխաւորութիւն։

Դիմել Բիւրակնի իմրագրութեան։

4

ԹԻՒՆ 4

22 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1906

միսի 40
մսուհի 40

Հատը 40
միսի 40

ՇԱՌԱՐԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ ԷԶՐՈՒՄԻ ՄԷՋ. —

Հինգ միլիոն դրուշի շահ մը

ԳՈՐԳԻ ՀՐԱՊԵՐԱԿԸ. — Խնդրանք շատ մա-
տուցում քիչ

ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆ ՎԱՋԱՌԱՆՈՒԹԵԱՆ.

— Անգլիա ի՞նչպէս հարստացաւ

ՊԱՍՄԱՅԻՆ ՊԱՏՄՈՒԹՅՈՒՆԸ. — Ի՞նչպէս
կը տպեն կերպասին վրայ

ՊԱՍՄԱՅԻ Վաճառականներուն անունները

ԴԵՐՄԱՆԵՐԷՆ ԱՌԵՒՏՐԱՆԱՆ ԼԵՋՈՒ. —

Չորս դաս

ՏԵՂԱԿԱՆ ԲԵՐՈՅԻ կամ արտածելի ապ-
րանքներ

ԸՆԴԵՂԷՆԻ, Մանիֆաթուրայի, Մետաքսի եւլն.
հրապարակները

ՆՄՈՅՆԵՐ առեւտրական նամակներու, Թուր-
քերէն, Հայերէն, Ֆրանսերէն եւ Անգլերէն
լեզուներով

Մեր պատասխանները

ՅՈՒՍԱԿ ԷՖ. ԹՈՒՄԱՆԱՆ (Տրապզոն). — Մէճէլէն ու այցաքարտերը զրկուեցան: Վաճառականութեան վերաբերեալ ամէն հարցումի սիրով կը պատասխանենք:

ՅՈՎԱԷՓ ԷՖ. ՍԱՐԱՅԵԱՆ (Իւնեա). — Մէճէլէն եւ այցաքարտ զրկուեցան ձեզ Օսմ. թղթատարութեան միջոցաւ: **Յ. ԴԱՐԲԻՆԵԱՆ ԷՖ. (Բաքերդ).** — Ստացանք Օսմ. բուլէրը: Ն. — Պապիկեան տարեցոյցը զրկուեցաւ: Շնորհակալ ենք ձեր օժանդակութեան համար:

ՏԵՍՐԲ ՏԻՐԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՂԱՐՔ (Սաւսոն). — Ստացանք ձեր բաժնեգիրը եւ Բիւրակնի թիւերը զրկեցինք թէ՛ հոդ եւ թէ՛ Սվազ, ձեր վաճառատունը: Վաճառականութեան վերաբերեալ զրքերու ցուցակ մը կ'ստանաք ի մօտոյ:

ՍԱՐԳԻՍ ԷՖ. ՅԱԿՈԲՅԱՆԵԱՆ (Տարսոն). — Մանուցումը տպուեցաւ Բիւրակնի մէջ եւ այցաքարտերը յանձնուեցան: Հաճեցէք Մէճէլէին առաքման ծախքը զրկել:

Ս. ԹԱՐԱԳՅԱՆ ԷՖ. (Մ. Զայ). — Բիւրակնէն երկու օրինակ նմոյշ զրկուեցաւ ձեզ: Ն. — Պապիկեան տարեցոյցը ստացաք անշուշտ:

ՅՈՎԱԷՓ ԷՖ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ (Պիլէնիկ). — Ձեր բաժնեգիրը եւ 6 զրուշի բուլը ստացանք: Մէճէլէն ու այցաքարտերը զրկուեցան:

Յ. ԷՖ. ԲԵՊԱՊՅԱՆ (Էնկիւրի). — Ձեր Սէնեկլէն եւ այցաքարտերը յանձնեցինք Պահէճ գարու Պլէր Բամպէլ ընկերութեան:

ՄԻՔԱՅԵԼ ԷՖ. ԲԵՐԷՍԹԵՅԱՆ (Գործակալ, Էսրեն). — Ստեփան Բէրէստէճեան, Գրիգոր Գայմաքեան եւ Պարոյր Սարգիսեան էֆէնտիներուն բաժնեգիրները ստացանք եւ կազմուած Մէնեկլէներն ու այցաքարտերը յանձնեցինք Ալեանաք խան, Գազազեան եւ Մանեսեան վաճառատան:

ԱՔՐԱՀԱՄ ԷՖ. ԿՏԱԻՃԵԱՆ (Գործակալ, Իզմիս). — Պէհազեան եղբարց եւ Ռենիկ խաչատուրեան էֆ. ներուն կազմուած Մէնեկլէները ու այցաքարտերը յանձնեցինք Աստարճեան վաճառատան:

Տոկուն Ապրանքներ

Ե Ի

ԱՆՄՐՑԵԼԻ ԳԻՆՆԵՐ

Դիմեցէք

ԳԱՌՆԻԿ Ն. ԲԵՇԻՃԵԱՆԻ

Վաճառատունը, ուր պիտի գտնէք բրդեղէն, բամբակեղէն, արանց եւ կանանց համար ընտիր ֆանելա, զուլպա, գլխու շալ, միսօ, քաբիշոն տղայոց, քաջօրսէ, մետաքսեայ շարք եւ թաշկինակ եւայլն:

Վաճառում մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ, կ'ընդունի յանձնարարութիւններ գաւառներէ:

Կ. Պոլիս Զաֆուսթըլար, կիւիսլի Մուսթաֆա բաշա խան
քիւ 12.